

ЗАГАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

ЯК КОЗАМ РОГИ ВИПРАВЛЯЮТЬ

ФРАШКА В 1 ВІДСЛОНІ,
ВІЛЬНО ЗА ШЕКСПІРОВОЮ ДРАМОЮ
„ЯК ПУРЯВИХ УГОВКУЮТЬ“

КИЇВ — ЛЯЙПЦІГ
УКРАЇНСЬКА НАКЛАДНЯ

КОЛОМІЯ, ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ
WINNIPEG MAN. UKRAINIAN PUBLISHING

ЛННБ України ім. В. Стефаника

01359392W

Галицька Накладня ЯКОВА ОРЕНШТАЙНА В КОЛОМІЇ.

Найдешевшим і дуже корисним виданням
являються книжечки

„Загальної бібліотеки“.

Кожний має змогу за малі гроші набувати собі
ці дуже гарні книжечки й таким чином по-
класти основу вартісної домашньої бібліотеки.

У „Загальній Бібліотеці“

друкуються найславніщі твори найліпших і
найкращих письменників усіх народів.
Досить значний об'єм, великий друк, отже
для кожного ока виразний і здоровий, добрий
папір — формату великої вісімки — це додатні
сторони видавництва.

Деякі книжки ілюстровані і з
вартісними літературними за-
мітками, поясненнями і вводами.

2007
2012

26.136.

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ЯК КОЗАМ РОГИ ВИПРАВЛЯЮТЬ

ФРАШКА В 1 ВІДСЛОНІ,
ВІЛЬНО ЗА ШЕКСПРОВОЮ ДРАМОЮ:
„ЯК ПУРЯВИХ УГОВКУЮТЬ“

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

наць. изд.

КИЇВ—ЛЯЙПЦІГ
УКРАЇНСЬКА НАКЛАДНЯ

КОЛОМІЯ
ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ

WINNIPEG MAN.
UKRAINIAN PUBLISHING

620047

16-

ОСОБИ:

КАТРЯ	}	дівчата з Заставни.	}	з Дорошівців.
ОЛЕНА				
СЕНЯ				
ТОДІР ЛИХОВОЛЯ,	їх отець.			
ІВАН	}	парубки з Заставної.		
СТЕФАН				
ВАСИЛЬ НЕДОБРЮК,	парубок			
ДМИТРО	}	його стариня		
ВЕКЛА				
ГРИЦЬ,	його слуга			
ДРУЖБА				
ПРОСАТАРЬ				

Весільні гості, бояри, музики.

Дія ведеться то в Тодоровій, то в Дмитровій хаті, то на базарі в Заставні.

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 53 820

Друковано у друкарні К. Г. РЕДЕРА, тов. з обм. порукою в Ляйпцігу.

и. 19593

І. СХІД.

Базар у Заставні. Серед базаря стоїть Василь.

В а с и л ь (співає):

Най ся ж снить, хто си¹⁾ хоче,
Я тим голов не клопочу,
Тай не буду клопотати,
Бо ми¹⁾ воля не до-ката.

Дівка, як в вітця дівує,
То ніхто її не чує;
Така тиха та благая,
Що казав бись:²⁾ вона з раю.

Та як рубом голов вкриє,
То казав бись,²⁾ що їх три є;
Три чортики, ще й з лабами:
О, нераз ночуй за брамов!³⁾

Бо як стане тя¹⁾ лоточить,
То вивалиш тільки очі,
А як швидко де не бризнеш,
То й тусанів гарних лизнеш!

Хиба я оце не правду кажу, чи що? —
О, я о-перед такого великого панства бріхні
торанити не буду, бо на другий раз, сюди й

¹⁾ Си = собі, ми = мені, тя = тебе ²⁾ казав би
ти ³⁾ брамою — усе це нарічеві форми

вазирнути б не прийшли, не то-що! — Дівка, доки не віддана, то сховає собі пазурики, не наче та кіточка; присягав бись, що там тобі й одної пазуриночки немає! Та по весіллю . . . Ох, тобі лишенько! . . . Покаже їх тільки, що лиш очі вивалиш, як баньки. Та я про себе не боюсь, щоб я їх борзо не поперетинав, бо мого батька не даром люде Недобрюком назвали, а син в батька вдався, та ще й як! За те ж не хоче за мене в Добринівцях й найпуца дівка піти, бо боїться. А я назбитки сюди в Заставну пішов, ніби то на обзорини, може б хоть тут яке диво запопасти, бодай, з одним оком. А про пазурики, як казав, мені не страшно, бо вмю гарно обтинати. А цить же: хтось іде? — Три дівці — А які гарні та убрані! — Мабуть, не бідолахів дочки? Гм . . .

(Катря, Олена й Сеня надходять)

В а с и л ь.

День-добрий вам, молоді дівчата!

К а т р я.

Молоді, чи не молоді, а тобі, смаркачу, засі нам день-добрий казати; бо ми з тобою на піві не були, та ні в твого смутчого батька на храму, чорт його знає, хто він. А коли не знаєш, як таким цапам, як ти, у Заставні роги виправляють, то зараз видітимеш! Дурню один! Пройдисвіт! Дразни псів! (минають)

В а с и л ь.

Гречне ваше слово, панночко! Привіт у Заставні незгірший, ніщо й казати; та за те мені вподобалась, що хоть свої пазурики не ховає, але по правді показує. Та діськи; мені вподобалась без жарту! Ті преанахтемські пазурики набік — дівка як вирмінка! (лоскає язиком.) Та що б то за слава та за диво було, коли б я такій кралі пазурики пообтинав, а то з коріннем? — Сміха на всю губу! Сватаю, їй Богу, сватаю! — Та відки ж я довідаюсь, чия вона? — От, слава Богу, онде йдуть Іван та Стефан, давні мої знайомі; вони і знатимуть, чия тото така гординя неприближуща. — Ходіть, ходіть, братчики! (Іван і Стефан надходять)

І в а н.

І слихом слихати і видом видати! Прецінь хоть раз давний наш побратимко у нашу Заставну заблудив? Ми вже думали, що, в війську будши, нас зо шумом позабував? Як нам ся маєш? Як живеш? Чого так гориш, неначе кропивою обжарений?

В а с и л ь.

Чорт йому! Такі то в нас дівки пекучі, що то й кропиви не треба, не то-що! Дала мені гарний добрий-день, ніщо й казати! О, тота там, у середині, що очі в неї світять неначе дорогий камінь, чи що. Та коби хоть не така

гарна та убрана! А то чоловіка аж скобоче, дивлячись! Як сю не візьму, то й женитись не буду — от-що!

С т е ф а н.

Вовк шерсть тратить, а натуру не тратить; який був давно палкий та прудкий, такий і тепер; і в війську нічого з ним не порадили. А гарна б то парка була, ніщо, й казати! Вона б до тижня по шлюбові ходила з обломленими руками; а ти з розваленою головою, та видряпанними очима. Ха, ха, ха! Та коли лиш тебе кортить, то й сьогодні висватаєш, а старий тобі до гарця червоних, віна, ще й ноги цілував би, не то-що; бо в нашому селі нема таких дурнів, щоб їх кортіло, за мамону собі чорта на голову брати. Ти думаєш, що я отсе жартую? Старий при людях казав, що хто б йому біду з хати взяв, тому відразу дає шість тисяч червоних, а худоби, скільки сам хотітиме.

В а с и л ь.

Я сватаю! Йй-Богу сватаю, — дійся Божа воля!

І в а н.

Коли так, то будемо собі шваґрами, всі три, як тут стоїмо. Бо я люблю Олену, а Стефан Сеню. Старий би з радості душі їх за нас дав, але каже, що доки гризі з хати не збудеться, то й одної з молодших не віддасть. Отаке-

то, товаришу! — Та я се жартую, братчику, бо й хто би доброму чоловікові радив таку язю собі на шию селяти? Не аби побратимові, але навіть і тій ні, що в корчі сипить: бо ти не знаєш, брате, що то за язя та що то за гадюка!

В а с и л ь.

Руку сюди, братчики, — ми до двох неділь шваїрами! Коли я козі роги не виправлю, то можете мене в горботку убрати та до жидівської дитини в мамки дати. А тепер собі ще якої заспіваймо та гайда у старости! (Співають):

Кому дасть Бог в світі долю,
То не жаль 'му¹⁾ стратить волю:
Волю стратить, доля буде,
Так чинили здавна люде.

А хоть жінка і полає,
То чоловік розум має;
Має розум, має руки —
І ще дещо до науки! —
Бо то часом в часі слово
Уговкає чорта злого,
Та би жінку не вмирило?
То би було з-дивен-диво!
Бо ті жінки не такії,
Як їх пишуть люде злії,

¹⁾ йому (скор. форма)

Як лиш дурнів за ніс водять,
І лиш джусом верховодять.
Та хто їм ся вкаже паном,
Тому в свій час і сніданне,
І обідець, і вечеря,
І порада люба щира.
(Ідуть)

II. СХІД.

Кімната в Тодоровій хаті. Олена й Сеня входять зі шиттями й сідають біля вікон.

О л е н а.

Ти не виділа вчора Йвана?

С е н я.

Виділа на базарі; стояв зі Стефаном та з тим Дорошівським парубком, що про його славлять, що дуже лихий. О, того коби то нашій Катрі, той би їй борзо роги виправив, не бійсь! Та ту, мабуть, і чорт із рогами не взяв би, не тощо! А ми обі на віки нещасливі; бо батько присягався, що нас доти не віддасть, доки тої гризлі з хати не збудеться. — Ох, мені лишенько! . . . Пропали й ми дві, пропав і мій Стефан, пропав і твій Іван! . . . Всі ми пропали, а через кого? Через одну змію! . . .

О л е н а.

Не журись, сестричко, може, ще Бог змилується. Батько наш добрий; не схоче чотирі душі через одну язю тратити. А, може, най-

дється ще такий божевільний, що біду візьме; бо батько казали, що віна обіцяли, аби лиш хто такий відважний найшовся, з бідою свій вік коротати, та свою голову товкти. А я буду батька просити, щоб і моє віно до Катриного доложили; може б хто борше злакомивсь. Мій Іван у батька віна не бажає, лиш мене одну. Мій сизокрилий! . . . Тай про віщо би йому те віно і здалося, такого великого багача одинчукові? . . .

С е н я.

Хиба мій Стефан так не каже? «Пане Тодоре,» — каже иноді до батька — «коли хочете, то я вам з мові кишені даю зараз тисячу червоних, лиш не топіть нас двоє, не закопуйте нашу долю молоденьку, — гріх вам буде! Бо де ж це є,» каже, «правда, в світі, аби через одну казюку, через одну вогняницю двоім молодим вік занапастити?» Та що з того, коли батько як що собі в голов уклепають, то хоть би й сам Бог радив, то не поможеш! Тільки того, що година наша бідна та нещаслива! . . . Та пазьмо сестричко, бо мені здається, що вже йде наш кат, наше горе пекуче! Так, вона! (Катря входить)

К а т р я.

А що? — Вишили по ручникові? — Та ви отсе нічого й не вишили; ви сякі-такі леда-

щиці, гаволовиці! — За те ж вам оце! Таоце!
Та ще оце! (Олена й Сеня втікають, кричучи). Я
вас учитиму, як по цілій днині теленіти та
гави ловити, а нічого не робити! Преанах-
темські чортові дочки! Та ж ви від мене
більше кулаччя та кочержаників ззісте, як у
вашого батька хліба, що вас таких леданциць
вигодував, чорт зна', на що й кому? Але доки
ще мене стане, то не мете ви мені гави ловити
та про друків небилиці плести; не бійтесь, не
хоче батько, то я вас учитиму! — сякі-такі! . . .

(Тодір, що досі нишком у дверях стояв, вступає)

Т о д і р.

Що знов за примхи, Катре? Чи ти вже
не гадавш, твою злість хоть одробиночку вга-
мувати? Чи ти хочеш твою долю на-віки за-
копати, а мене без часу у гріб трутити? Ох,
дочко, дочко! Схаменися, доки ще час, аби
відтак не за пізно було. Коли Бога не боїш-
за що ж то Ти мене так побив та покарав, Го-
споди милосерний! . . .

К а т р я.

Чорт хиба вас мордує та карає; а я про
ваші ханьки рук не загну, та не ждатиму, аби
мені хтось на голові кілля тесав — то знайте!
А коли ще ліпше хочете знати, то вам

скажу, що засі кождому мною верховодити, хоть би й вам самим! От що! — Я вже не опелінок! А коли ваші донечки так розпустили, що нічого б не робили, лиш цілу днину в вікні сиділи та за друками гави ловили, — то вирядьте ж їх за ними; а як я котрого друка уздрю, що буде сюди швендятися, то голову йому провалю й донечкам вашим очі випарю окропом — висіли б їм ще сьогоднішньої днини! (Йде)

Годір.

Або ж це не кара Божа та не суд Господний упав на мене нещасливого? . . . Та коби я хоть знав, у кого біда вдалася, така непевна, як гадюка? — Хиба ж у чорта самого; бо люде приповідають, що він — щез би — полуденником перекидається та малі діти в полуднішню пору, коли люде при роботі лишуть саму дитину в хаті або в полі, підмінює. Отаке підмінчя й це мусить бути; бо мати покійна добра була, як та голубка, що мене такого нещасливого на тім світочку лишила! — Нічого не приходиться робити, як усе лишити, а самому йти, куди очі видять та ноги несуть! . . . Хиба ж би я був це давно вже не зробив? . . . Так мені жаль тих двох, що без моєї голови мусіли б у найми йти або від біди-світа ловити, так як я. Та ще ж одно спробую: розголошу в цілому повіті, що хто її

візьме, тому сей час даю весь мій маєток, навіть віно Оленине та Сенине, лиш аби нужди спекатись. Тим двом найдуться люде й без віна, бо добрі та любі, як день любий; лиш ту одну біду, ні мені продати, ні мені проміняти! — О, Матінко Христова! . . . (чути сторожа)
Хто там іде?

(Іван, Стефан і Василь увіходять)

І в а н.

День вам добрий, батьку Тодоре! Чого такі смутні та недовольні, бадечку? Зза годі, їй Богу, зза годі! — Та коли ваша ласка буде, то відтепер за вас отсей наш побратим воюватиме. Ми і прийшли, щоби много не короводитись, з отсим гідним легінем, а нашим давним товаришем, на вашу Катрю в старости. Що вона собі лихенька, то ми йому вже казали. Та йому це ще й радше; лиш тільки хоче, аби ви за мене дали Олену, а за Стефана Сеню, — тай за дві неділі весілля!

В а с и л ь.

Те так і є, батьку, як мій побратим каже; бо Катря мені вподобалась, а за решту моя жура. Одно лиш то собі вперед виговорю, аби мені від вас ніякої перепони ані в яким-небудь ділі не було, що небудь би я робив, бо й я собі примхуватий вдався, а, може, ще й вашу Катрусю перестиг, коби здорова була! — За цим прошу вашу відповідь, батьку Тодоре!

Тодір.

Катре! (Катря входить.) Я отсе тебе заручаю з цим парубком: — хочеш іти за нього, добре, а ні — то ти не моя дочка, а я не твій батько, й від цієї години щоб ти мені й на мову задвіррю не находилась! Я дотепер суфєряв усьому, як рахманин, а відтепер не буду. Не послухаєш моїх речей, дочко, то проклята єси від мене на афтемні дні! — Ходім тепер, леґіні, у сад дещо порадитись, а ці голуб'ята нехай собі пізнаються . . .

Стефан.

Любої розмови!

(Тодір, Іван і Стефан ідуть)

Василь.

Тай так, Катрусечко-серденько; коли Бог поможе, то ми собі за дві неділі і в парці? А парка то буде, парка! . . . І чорти в пеклі завидуватимуть, не то що; бо й я собі стільки примхуватенький вдався, що моя Катрусечка дорога. — А це до доброї долі та до милого тривку конечно так і треба, аби обоє одної гадки були; бо що з того, що він буде сякий, а вона така, або вона сяка, а він такий? На таке тривання хиба жидівські харки метати! — Та то долечка щаслива, коли він собі гострий, а вона собі ще гостріща; він палкий, а вона

ще палкіща; він пруткий, а вона ще пруткіща. О, такий то тривок благослови, Боже! — А не дай знов, Боже, аби мені була дісталась дівчина тиха, млава, покірлива! Я 6 години з нею не жив! — Гостро, прутко, палко! — То й є; хиба ж не так, Катрусечко-серденько? Я читаю з личка твого пишного, що неначе индик почервоніло; з очей твоїх ясних, що неначе в когута палають; з грудей твоїх лебединих, що неначе міх циганський ходять; з губок твоїх цукрових, що неначе варениці віддулись, — що й ти тої самої гадки що й я! Хиба ж ні, Катрусю? . . .

К а т р я (б'є)

А щоб таки відразу знав, якої я гадки, — то тобі оце! та оце! та ще оце! Ти пранахтемський сину!

В а с и л ь.

А щоб і ти відразу знала, що я іграшки зроду люблю, (б'є) то тобі оце! та оце! — та ще й оце, Катрусечко-серце! Таких іграшок у нас в Дорошівцях і сто раз на днину граються. Добре, що я знаю, що ти їх любиш; я перший їх завсіди зачинатиму; а звуться вони у нас «коточі піжмурки». — Такої любої розривки, мабуть, і в цілому світі немає, не то що!

К а т р я.

Коточі піжмурки? Ти коточий придатку!
Ти опришку, убійнику! Ти — ти —

В а с и л ь.

Браво, Катре! Браво, лебідочко! Браво, голубочко, синегорличко! Коточі придатки і що там ще, усі дівачата, що хоть половинку, хоть третинку тої відваги, тої гострої крові, тої прутченської мови не мають, що моя Катрусечка розумна, моя Катрусечка цікава, моя Катрусечка палка, моя Катрусечка игролюбива, моя Катрусечка чортополошена; бо від неї б усі чорти втікали, окрім мене одного, що з радощів би зараз і крізь ту стелю скочив, за те, що таку парку собі запопав, як само серденько його бажало! — О, не було й не буде такого милого тривання на цілому цьому світі, як буде тобі зо мною й мені з тобою, Катрусечко моя пренайлюбіща! — Хиба ж така перла дорога мала впасться такому, якому тільки кужіль прями та в попелі гратись? Мені! Мені одному цей дорогий камінь, Василеві Недобрюкові з Дорошівців! — Аж за дві неділі? . . . Не за дві неділі, а за тиждень шлюб, аби я і знав, що попові кавуш грошей висиплю! — Козир-дівці козир-парубок! — До попа! (Іде)

К а т р я (плачучи).

Ох, та з котрого ж то шпиталю божевіль-

ного мій батечко, другий божевільний, такого варята запопав та на мою голов післав, аби мене так оббамбурив, як отсей то мене оббамбурив? Ох, мої плечі, моя спина! А все наче то жартиком, наче то играшкою! Ох, ти доле моя тринещаслива! . . . А що мене найдужче їсть, то те, що за соромом нікому і вповісти не смію, що я така оббамбурена, а то би всі зо сміху повмірали! Годинонько моя чорненька! . . . Це мене, мабуть, Господь Бог за мого батечка побив, що я йому так корила! Та кому розбишаці в лаби давати! . . . Ох, моя спина, мої руки! . . . Це я, мабуть, умру з цього? — Та волів би мені Бог смерть дати, ніж би я мала йти за такого чупрундиря! А мушу йти, бо ніщо робити . . . В хату мене не прийме й найблизча родина, бо всім у знаки далась . . . Тепер маєш, Катре! . . . Нічого; я за нього піти — піду; та лиш на те, аби від мене другої днини в галайсвіта пішов, не питаючи навіть куди! О! Я ще я! Я ще Катря за себе! . . . Та як він мене ще раз так оббамбурить, не жалуючи, що тоді? . . . Годино ж моя гірка! Чому він там голов свою не вломив, відкіля його преанактемська чортова мати принесла? Та ще ж будемо видіти . . . (Іде.)

(Іван і Стефан увіходять)

Стефан.

Я б був дав чортові і сто Жидів, лиш аби був нишком при тому був, як ті двоє з собою розмовляли. Такого, мабуть, і у Львові на театрі не показують, не то що? . . . Голуб'ята, тай годі. Та коли він її ще так не приборкає, що його слухатиме, як цуценя, то я не Стефан! — Видітиметься! . . .

(Тодір убігає)

Тодір.

Чудо, хлопці! Чудо!

Іван.

Та так борзо? Таке дай, Боже, чути! Я дива та чуда не одного ще сподіюсь, та щоби вже нині! Але ж яке б це чудо було, батьку Тодоре?

Тодір.

Таке чудо, що Катря свого зарученого не може нахвалитись та навповідатись, який то він розумний, та який то він добрий, та який то він козир-легінь! Чудо, тай годі! Або це хиба не чудо, що відколи ввійшла в челядну хату, то ще нікого не била, на велику вдивовижу усіх наймитів та наймичок? Лиш то мені дивно, що в-одно по спині шкрябається, неначе б . . . — Ну, це вже мені сам Господь відкупителя з неба зіслав, не то що! А дівки, як кажу, ваші; про віно вже згода, як козам роги.

а тепер ходім у пивницю, коштуватимемо, котру б то бочку-дві меду та вина на ваші весілля виточити, бо — (всі три співають:)

В цілім світі така мода,
Що в весілля не п'ють воду,
'А то з тої лиш причини,
Що є меди, що є вина!

Бо як трунку би не було,
То би люде в руки дули;
Вода робить кров студену,
Глянь на жабу, на зелену!

О, таке би і з нас сталось:
У яри бих²⁾ поскакали,
Та й там доти воду пили,
Аж би Німці нас вблупили,

Відтак наше грішне тіло
Всмажили би та й би ззіли,
А водицев¹⁾ запивали,
То ж то в сало би й убрались!

О, не пийте, браття, воду,
Хоть про ту одну пригоду:
Щоби «кріку» не кричати,
Німців в сало не вбірати! —

(Йдуть)

¹⁾ водицею ²⁾ стара аорист. форма = у яри б ми поскакали

III. СХІД.

(Світлиця в Недобрюковій хаті. Дмитро й Векла входять. Векла, плачучи)

Д м и т р о.

Не будь дурна, стара, та не плач! Плач не поможе. Сьогодні солом'яний парубок золоту дівку возьме, а ще такий, як наш Василь! Ще не трафив на свою суджену; да як трафить, то й не схаменешся, коли вженивсь? Коби тільки лиш грижі та жури мав на світі, як те, що Василь наш не вжениться, то би ще прожив яку днину на світі.

В е к л а.

Тобі так говорити, а я мама! . . . Хиба я на то сина згодувала та його парубоцтва діждалась, аби зза невістки на старости роках не припочити? Да то все ти винен, Дмитре, ніхто, як ти! Бо я тобі ув-одно піла: від'учи та від'учи-ко ти хлопця від тої ярости такої! А тепер довелось, що й найпуща дівка не хоче піти за нього, бо боїться. А хоть після мої смерти і вжениться: хто буде чужу дитину розуму вчити та добру наводити? Ох, пропаде мій синок любий, а то все через твої розпести невчасні! — Ох, Мати Божа! . . .

Д м и т р о.

А я тобі кажу, стара, що він таку ще собі кралою запопаде, що і в світі такої не

було. Най-ко його лиш трохи. Хиба й я такий не був ззамолоду, пруткий та палкий? А претці ми прожили красний вік зі собою. І діточки згодували, і до людей привели, і маєтку чимало придбали. А й ти зразу боялась за мене йти? Да твій батько, Танаско покойний, царство йому небесне, розумніций був від тебе: присилював тай от що! А чому присилював? Бо видів, що з мене господар буде. А розумних ще найдеться на світі, бо й Василеві нашому немає догани, чорт його не взяв! Хоть до якої роботи — він перший. А що собі розумний та на всі способи хитрий, того й наш дідич не потрафить, не то що! Да осьде він сам! А який собі веселий! . . .

(Василь увіходить)

В а с и л ь.

Добрий-день, батечку! Як днювали? — А ви, ненечко? Знов у плачах? Да щоб ви вже тільки не плакали, то вам скажу, що я вже заручений, а за тиждень весілля.

В е к л а.

Ох, синку мій! Де? В кого?

В а с и л ь.

Не вгадали б поки світа! — У Заставні, у старого Лиховолі доньку!

Д м и т р о.

Ох, мені лишенько! Да чи ту . . .

В а с и л ь.

Ту Катрю злющу, хочете казати? Ту саму! Да в мене вона не буде злюща, того вам ручу, хоть би в ній іще раз тільки дітьків сиділо, кільки сидить. Ми вже сьогодні навіть і прібку зробили, і не згірше вдалась! Коби лиш далі так, то вам ручу, що здовж і поперек ніхто такої невістки не мав і не буде мати, як ви матимете, лиш коли мені схочете першого тижня цілу волю дати, не питавши причини, чому я сяк або так роблю. А як тоді чудо не видітимете, то я не ваш син, але жидівська панчоха! Бо Катря їздиня на цілу губу, і серце в неї добре, лиш що розвезена та розпещена без міри, а ту ваду ще можна в такої молодой дівчини поправити. Лиш, як кажу, коби ви хотіли мені йти попід лад, та мені в нічим не перечили.

В е к л а.

Роби, сину, що сам розумієш, ми тобі в нічим перечити не мемо. А коли не зможемо з невісткою вдатись, то ми, старі, переселимось у старі хати, старого віку добувати, а ти що собі вибрав, з тим і житимеш, коби лиш щасливо, Матінко Христова! . . .

В а с и л ь.

Коли вона мене не слухатиме, як дитина, а ваші сліди продувати, то я не Василь, але

від жидівської бочки чіп! А тепер іду з Грицьком порадитись, бо мені його у моім способі чимало треба буде. Насамперед з оцеї світлиці все повиносити що й до разу, аби і стільчика в ній не було, а сама аби така обшарпана та обдерта, як пуста корчма. Грицю!

(Йде)

Д м и т р о.

А я тобі не казав, стара? То мій син, бачиш? Мій Василько розпещений!

(Йдуть у другий бік)

IV. СХІД.

(Світлиця у Тодоревій хаті. Три столи до трох весіль злагожені. Цілий поїзд весільний уводить Катрю, Олену й Сеню у світицю й садовить їх на посад. Музики грають. Обходячи, кождий поїзд окроме, столи, співають:)

Засіяло срібло-злото — довкола,
Ой, клони ся, молоденька, до стола,
Гой, до стола, до покуття — низенько,
Буде тобі тяжко-важко — в серденьку.
Бо як прийде пан молодий з дружбою,
Возьме тебе, молоденьку, з собою.
Возьме тебе, молоденьку, в Божий храм,
Там ти будеш присягати к' образам,
Там ти будеш присягати навіки,
Покотяться дрібні слізки — як ріки!

(Даровання молодих)

Годір.

Іван та Стефан давно вже ждуть, а Василя ще немає. Що це може бути? Чи він лиш не думає збитки з мене збити, а з мого дому сміх та публіку, та не прийти? А може би це дивниця була? Як тої приповідки: від біди поли рубай та втікай!* Так, донечко, так, дитино моя люба! Нехай тепер іде слава з нас обох: з мене за те, що я тебе маленькою в ліс вовкам не заніс, а з тебе за те, що не хотіла слухати моїх речей. Так, донечко, так, синку! — О, чому Господь не змилується та не возьме мене вже до себе! . . . Ліпше би мені в сирій землі гнити, ніж такого сміху діждатись! . . .

Катря.

Чого хотіли, то й маєте! Хиба в вас тільки розуму в вашій старій голові не було, аби знати, що варят свічку не засвітить, а загасить? Тепер зараз мені йдїть та його ще красно просїть, бо, зіправди, ще оце кеп з мене зіб'є! Ох, години моя нещаслива, чого я діждалась! . . . Чого ще дожидаєте, тату? Та же йдїть, змилуйтесь, а то як стою, так зараз у воду булькну, де найглібше! — Матінко моя, на що ти мене на світ породила таку нещасливу! . . . Коби вже хоть прийшов, то йому і словечка ніколи нічого не скажу, їй-Богу, лиці!

най змилується та прийде! . . . Що я тепер буду бідна та нещаслива робити? . . .

(Дружба вбігає)

Д р у ж б а.

Не плачте, панночко, їде ваш молодий, да — шанувавши чесні столи та дари Божі — борше на якого божевільного похожий, як на молодого, так гарно прибравсь! Одна нога в чоботі, друга в личанім ходаку; одна гача дублена, а друга сива; на лудині латка на латці, а на голові голомшива шапка, що і, мабуть, у Садагурі на якімсь-там жидівським сміттю найшов. Замісць манти якийсь подертий жидівський кафтан, а на руці у восьмеро гарапник, да такий уже, такий, що й чорт би від нього розсівсь! За ним знов їде на ще страшніщій дерлюзі його слуга й, чи дружба, чи яке там диво, да так уже прибраний, що і страхопуд у горосі його би перепудивсь. А що вже ряди їм на конях, ряди! . . . Мотуза не держиться, поводи клочанні, а стремені — гужівки з вербового пруття! — Ось він сам здоров, уже на подвіррю! Видітимете, чи я брешу!

К а т р я (б'є дружбу)

А за цю біхню тобі оце! — та оце! — та оце, анахтемський сучий сину, нічого би з тебе не звелось! Вудуде ти один! Циганчуку!

(Василь убігає)

В а с и л ь.

Так, Катре! Браво, Катре! А бий же, Катре! Що вони, преанактемські харцизяки, тебе обсіли, неначе пси кістку? Це ніби вони мають з моєю Катрусечкою вінчатись, чи я? — А, надвір мені, псярство! А, вон мені від моєї лебідочки золотої! (Б'є всіх гарапником, да так, що найбільше Катрі дістається. Усі врозтіч.) А преч мені від моєї перли дорогої! Не бійсь, серце! Не бійсь, сиза, я тобі нічо' не кажу! — Ви мені до моєї панночки любої? Ходім, сиза, ходім, мила! Аби ще преанактемського попа в церкві застати! (Тягне Катрю зза стола і труचाє тусанами оперед себе.) Я їх понаучую! Не бійсь! (Вибігає. За ним виводять Олену й Сеню з поїздом. Решта гостей лишаяються)

Т о д і р.

Гості мої любі! Гості мої дорогі! Усе вам розповім що й до крихточки, лиш будьте ласкави, сим часом мені з'уважити, а не так мені, як моїй годині нещасливій, бо це так мусіло статись, я вже здогадуюсь, чому навіть! А кому по гарапникові дісталось, най буде ласкав приймати від мене по десять червоних еднанки, або кільки сам хто схоче, лиш най вибачає, бо я цьому й сам не рад, як би й не рад у пекло дістатись. Да що дружба наш так летить?

(Дружба вбігає)

Д р у ж б а.

Це би й на комедії ніхто не доказав, що там у церкві заводилось! — З-роден-роду ніхто такого ні чув, ні видів! — Звінчали, як уже там звінчали, а по шлюбі каже благочинний на своє лихо до Василя: «Ну, поцілуйтесь!» Господи! . . . Як ухопить книгу, що там на престільці стояла, як уцідить благочинного по голові, аж у церкві загуло, неначе в бубон! Було нашому благочинному цілюванне! . . . А він як заверещить, неначе божевільний: «Що? (каже) То ти, старче загублений, маєш мене вчити, коли я маю з моєю Катрусечкою цілуватись?» А на це як ухопить свічку, та благочинному до бороди! . . . Тільки щастя мають, що у вітвар утекли, а то би були з бороди хіба мило варили! Але потому що аж було? . . . Як вибіжить надвір, як вихопиться на коня! А молоду оперед себе, та в заводи до Дорошівців як чкурне! . . . Що там бояри не просять, не молять, не кланяються! «Та же хоть на годиночку ласкави будьте до тестів?» Але де ж там! . . . «Я (каже) не діля тестів женився, але діля себе, а вам від мене засі, коли ще не хочете вдсятеро тільки гарапників облизати, як облизали! — Чкурнув як вітер, а та Катря, сердешна, нічого не каже, лиш трясеться як та трепета в лісі, і в вічі

йому глянути не сміє! Да прошу гостей лю-
бих на дари вийти, бо вже їдуть молоді!

(Усі виходять)

V. СХІД.

(Світлиця гола та обдерта в Недобрюковій хаті; окрім
стола, накритого всілякими стравами, анічогісінько
нема. Кілька ніби то боярів, чи друзбів, обідраних
та шанталавих, увіходять)

Один друзба.

Тут нам казав себе ждати, тут і ждім та
лиш дивімся, що то з цього буде. Таких
весіль хибá лиш у божевільних шпиталі або у
Львові на театрі відгавають, а не в розумних
людей на Буковині, та ще й у таких заміжних
газдів, як оці? Йй Богу, шкода, що немає
якого писаря, аби оці всі чудасії начисто спи-
сав та в якунебудь газету подав, на втіху
всім добрим людем письменним! — Їдуть!
йй Богу, їдуть! — Тепер уперше оближемо,
хлопці, гарапників! Да коби лиш багацько,
бо то за кожного обіцяв нам по червоному,
а червоні сьогодні не валяються, треба їх за-
кріпати, хотьби і гарапниками. Тисніться
лиш, хлопці, докупи, може б так не боліло! —
Да що: за волю Василеву не жаль і в вогонь
скочити, не то що гарапників лизнути, бо то
побратим — пошукати! Коби лиш не оце

преанахтемське весілля, чорт матері його з рогами! — Докупи, хлопці!

(Василь пхає Катрю оперед себе і входить)

В а с и л ь.

Наперед, рибочко! Сміливо, голубочко! Тут твоя світлиця, тут красуватимешся неначе та повна рожа в городі! — Сідай, лебідочко, бо я ще маю з оцими паничиками поговорити! А ви ж де були, преанахтемської чортової матері сини, біс батькам вашим у животи, — сідай бо, серденько, сідай, утінко! — що не виїшли проти нас та нас не звеличали та не привітали, як закон велить? — Та бо сідай, зазулько! — За тебе ж вам — отце! Та отце! — та . . . (Бе на тлум, усі втікають.) А ви, дрантогузи! Ви, лихолатники! Ви, дідоводи! Ви, песього батька сини! Я вас буду вчити, як моїх приказів слухати! — Сідай же бо, душко, коли тобі кажу! (Катря сідає на землю.) Гопадрали ви! Я вас учитиму! — Може б ти що вечеряла, синегорличко моя? Осьде — ох, мені лишенько — а оце що мама таке наварила!? — Грицю!

(Гриць убігає, він мече всі миски зі стола в вікна, у котрих і одної шибки немає)

Що мама оце наварила та напекла за кириню, що ми б від неї до доби вигибли? Хиба мама не знає, що й моя Катрусечка пал-

кої крові, та що нам не можна їсти ні м'яса, ні з набілу, ні з хліба нічого, хіба лиш одну на-тинку та чирок, а то такий ріденький, аби від одної порошиночки муки до другої була миля? — Запитай-ко ти в мами, чи вона вже забула то кулаччя та ті гарапники, що я вчора їй надавав? Окрім голенького бурякового бор-щичу й то несоленого, аби мені до навесну нічого не варилось! . . . А аж від весни відтак можна подеколи, — да то лиш подеколи — на-тинки несоленої по трішки! — Чуєш? — Руш! (Гриць іде.) А тепер спатоньки підем, моя сизо-крила, бо завтра рано до тестя на пропій! . . . Там то вже набудемось та нагуляємось до-волі та вже до-волі! А я собі аж три гарапники га-даю з собою взяти! . . . Лиш не їсти мені там, душко, нічого в світочку, що б могло тобі на кров зашкодити! Ти вже чула, що? Най другі собі напихаються та нажльоґуються, а ми собі будемо лиш чистенької та холоднень-кої водички! А тепер підемо спати, моя пе-решілочко! (Тягне Катрю з землі й кочує штовхан-цями оперед себе. Гриць уходить по хвилі)

Гриць.

Як він її тусанами та голодом насмерть не заморить, то най мене зве, як хто хоче! А що вже їй гарно постелив, то аж мені самому за нею банно! — на борону стара дірява вері-

точка, у зголови кулак: спи, голубко, коли тобі, голодній, хочеться! — Та коби хоть давав спати? — А то в-одно їй торанить про гарячу кров та про якийсь палкий потрюх чи що, та в-одно їй наказує, аби нічого не їла, бо й те, й те, й те могло б їй зашкодити, одним словом: усе б їй могло зашкодити, лиш хіба одна вода ні. І то, каже, що ще йтиме до Садагури до доктора та питатиметься, кільки води на днину можна пити, аби кров не бурити. А вона, сердешна, ні пари з уст! Лиш по сліззоньці нищечком утирає, тай тільки. Я кажу: диво тай от що! — А там хто?

(Катря вбігає крадьки)

К а т р я.

Грицьку! Голубочку! Коли в Бога одного віруеш, то внеси що їсти, бо гину! Та ж я від учора й півкрішечки в устах не мала, не то що! Йди, Грицьку! Йди, сизий! Не забуду тобі, поки буду!

Г р и ц ь.

Є гусочка печена, коли позволите?

К а т р я.

Неси, доля би тобі добра! Неси, любий!

Г р и ц ь.

А хлібця якого? Чи житнього міського, чи, може, колачика пшениченького?

К а т р я.

Що сам міркуєш, братчику, лиш неси вже!
Мені аж жовто в очах із голоду! . . .

Г р и ц ь.

А, може би, гусочки без колачика? . . .

К а т р я.

Нехай буде й без колачика, лиш неси вже,
соколику! Неси, сизий!

Г р и ц ь.

Гм! А може б то завадило на кров? То
хиба колачика без гусочки?

К а т р я.

Ох, ти преанахтемський чортів сину! . . .
То не доста вже суферяю твоєму газді боже-
вільному таке, що і свому батькові рідному
зроду не суферяла, да ще і твоїм рєпам буду,
ти, жаборізе собачий, нічого би з тебе не ви-
велось! Руш мені зараз ізперед очей, бо хоть
мені з голодів і не до баталії, то ще тобі таких
надаю, що й не понесеш, старецької ти суки
сину! — Ох, ти святий отче Николаю, у бідах
заступниче, межі які божевільники я оце
дісталась? . . .

Г р и ц ь.

А вам іще ще хотілось гусочки? — Та же
від нічого у світочку так кров не буриться, мат

бути, як від тих преанактемських печених гусок! Та ще й з колачиками.

(Іде)

К а т р я .

Чи це я ще Катря? . . . Чи це я ще я! . . . Чи це не кара велика Господня на мене впала, аби такі два гарцизники з мене до останнього збитки били? . . . А що мене найдужче гризе, то те, що в-одно чиниться, що це він лиш зі щирісінької любви для мене розпадається? . . . І голодом морить! . . . І спати не дає! . . . І все лиш про ту преанактемську гарячу кров торанить! . . . А я до того всього ще й мовчати мушу, як та стіна, бо преанактемський гарапник із руки йому не злазить! . . . Ох, моя спина, мої плечі! — про тусани й не згадуючи, бо їх ніхто й не перерахував би! . . . Годинонько моя! . . . Утікала б до батька — так знаю, що мене на дорозі здогонить, а відтак . . . не бійсь, Катре, що гарапник не матиметься в роботі, а то ще як? . . . Тай батько — чи б мене приймив, гадаєте? — Та же вони всі на мене зрадилися, як одно вухо, а мені нічого не осталось, як усьому рабдати, та ще до того всього оперед людей свою біду й не вказувати, бо би всі ржали як коні, зо сміху! . . . Хиба ти лиш один мене порятуєш, Николаю, великий чудотворче! . . .

В а с и л ь

(що стояв довгий час нишком у дверях)

Так, Катрусечко, так, єдина моя, — гарно так! Лиш до святого отця Николая молись та поклони бий, бо ніхто так, як він, на прутку та гостру кров не помагає, а то відтоді, відколи якогось там анахтемського Арію в морду так гарно уцідив, що сердешному кров і носом і ротом пішла. Я сам думаю йому за то молебень наймити. А тепер, Катрусеночко ти моя, сонце зараз заходитиме, то ж і поїдемо до твого батечка на пропій!

К а т р я.

Ох, мені лишенько! . . . заходитиме? Та ж воно тепер от-що сходить?

В а с и л ь.

Коли бо я хочу, аби тепер заходило? — А доки не заходитиме, то й до батька не поїдемо! От що!

К а т р я.

То нехай же собі й заходить здорове, коли тобі лиш угодно! — Ох, мені лишенько! Пан вельможний далі й над сонцем старшуватиме!

В а с и л ь.

Не то що над сонцем, але й над самим Богом! Хто там знов? (Старець увіходить) Ох, як козам роги.

дивись, Катрусю-серденько, яка дівчина красна? — Ще, мабуть, лиш ти одна така! . . . Поцілуй же її зараз та привітай мило, бо такої молодости, такої краси, мабуть, і на світі немає.

К а т р я.

(Цілує й обнімає старця)

Здорова була, дівчино! Це вже і, справді, я такої красної та вродливої панночки не бачила! Чия ти, серденько? Відки Бог провадить? О, щасливі ті родичі, що в їх дворі така ягідка рум'яна красовиться!

В а с и л ь.

Чи ти, Катрусечко, лиш не збожеволіла оце? Відки тобі тут у Бога дівчина привидалась, коли оце старесенький дідусь, що над гуобом трясеться? — Ох, це від тої гострої крові, чортяці би була! — Зараз мені перепросити дідуся шановного, що його, сердешного, так і перепудила!

К а т р я.

Прощайте, дідусю, бо це мені сонце так і сійнуло в вічі, що мені здавалось, що це дівчина, а це дідусь старесенький. Йй-Богу, що то через сонце!

В а с и л ь.

Як ти, утінко, брешеш! — А де ж то сонце, коли то зіронька світова?

К а т р я.

Чи теє то . . . зіронька світова. Мені
язик запутавсь.

В а с и л ь.

А то все через ту гаспидську прутку кров!
Хто видів, аби це зоря світила, коли це
сонічко сіяє?

К а т р я.

Най буде сонце, місяць, зоря, най буде,
про-мене, і гарбуз або, що тобі самому вгодно,
лиш ходім до батька, бо я тут із голоду зараз
гину, про спання та про тусани й не згадуючи!

В а с и л ь.

Коли ж бо мені така примха, аби дома ли-
шитись? Такої примхи в мене і сто раз на
днину, а нічим її не вилічиш, як великою
просьбою! — А то все через ту преанактемську
палку кров!

К а т р я.

Я прошу, Василю!

В а с и л ь.

Ще краще!

К а т р я.

Василечку, я прошу!

В а с и л ь.

Та бо ще краще.

К а т р я.

Дорогий та любий мій Василечку, я
файно прошу!

В а с и л ь.

А «пане» ні?

К а т р я.

Та пане мій дорогий!

В а с и л ь.

А в руку поцілувати — ні?

К а т р я.

І в руку поцілую!

(Цілує)

Чому би я свого господаря в руку не поцілувала?

В а с и л ь.

Ти моя жіночка кохана!

(Цілує Катрю гарне)

Тепер до тестя на пропій!

(Василь пхаз старцеві таляра, тай ідуть)

С т а р е ц ь.

Коли ці обоє не божевільні та з якого не-
будь шпиталю не вирвались та не втекли, то я
не старець, але від жидівської цибулі хвіст! —
Не багато бракувало, то були б мене на круж-
ку дівкою зробили, тай роби тоді, що хоч,
хоть по стінах дерись! . . . Ісусе Сине Божий,
рятуй нас — від голоду, від повітря, від труса,
від води, від вогню, а найпаче від божевіль-
них, отаких, як ці двійко — амінь!

(Іде)

VI. СХІД.

(Світлиця в Тодоровій хаті, до пропою музики зачинають надворі пропійної грати, а пропій уводиться, як звичай, з подвірря у світлицю і, столи обходячи, співає:)

Хміль лугами, хліб ланами — Ладо! ладо!
Будем, браття, пропивали!¹⁾
Воли білі, коні гриві,
І дівчата чорнобриві!
Воли сірі, коні карі,
В молодій у шлюбній парі!
Воли мургі, коні з Турків,
Хто не вженивсь, того в дурні!
Воли соби, коні ворі,
В нас молода краща зорі!
Воли чалі, коні білі,
Всігди пропій по весіллях!

Тодір.

Весела вам розмова, панове пропійці! А вина та меду як не достачу, то бийте горн без милосердя, а, промене, і всі шиби в вікнах. О . . . стачив би я не тільки меду та вина, коби то я знав, як там моїй сердешній Катрі пропивається! . . . Матбути, п'є те пиво, що собі наварила, я тому не винен.

(Надворі чути два набой)

Що там знов за примха?
(Дружба вбігає)

¹⁾ = будемо пропивати (зах. укр. форма)

Д р у ж б а.

Чудо, батьку Тодоре, чудо! Від учора нічо' тут і не діється, як чуда! Їде ваша Катря з Василем, та як їдуть! . . . у препишнім німецькім ридвані, штирма кіньми, а з панства молодих золото аж капає! . . . Да то не велике чудо, бо з кого золоту й капати, як не з такої багацької пари? — Да то чудо, що сидять собі укупці та голубляться, як синігорличок парка. Нічого не діють, як голубляться, та цілуються, та обнімаються! . . . А за ними, у другім ридвані їдуть ваші свати, да такі вже веселі, такі! . . . Неначе закупили села! — Чудо тай годі!

(Надворі чути другі два набой)

А осьде вони сами здорові!

(Василь із Катрею, а Дмитро з Веклою входять)

В а с и л ь.

Щастя, здоровля з пропоєм, панство молоді! — А ви, батечку, як собі, дужі? — А ви, братчики? — —

(Василь витається з усіма й сідає собі коло Йвана та Стефана, а Катря коло Олена та Сені. Катря зачинає зараз їсти й їсть, але все поглядаючи, чи Василь не видить, аж до кінця цього сходу, а Олена й Сеня виходять нишком зза стола і йдуть у поблизьку кімнату)

Славлю Бога, що вас здорово та мирно усіх виджу!

Тодір.

Сідай, сину мій, будь ласкав, а ви з нами, свати наші годні та дорогі! Якого би тото винця вам, любі? Волоського, чи угорського? Я знаю, що свашечка люба отцього солодкого дозволять! Ану-ко зо мною свашечко, тай ви, сватку, за здоровля наших молодих! Да лиш боюся, що моя Катря вам невгодна буде так услугувати, як би то я рад, та як би моє серденько бажало! А хоть і не вдасть вам моя дитина яким словом, то змилуйтесь, майте увагу на неї! Вона ще покориться. Як тої приповідки: «з молодого можна зробити й сякого й такого!»

Векла.

А ми вам кажемо, сваточку любий, що ми зроду — ні Василеві ліпшої долі, ні нам ліпшої невістки в Господа Бога не благали, як оце нам Милосерний дарував. І будемо йому тим дужче дякувати, що то все, що про вашу Катрю люде славили, чиста неправда. Бо такої тихої, любої, покірливої, слухняної, прихильної дитини й на світі немає, не то що . . .

Дружба.

(що в-одно Катрі призирається та мимохить глумиться):

Чудо, кажу вам, чудо!

Василь.

(Що досі з Іваном та Стефаном ув-одно нишком розмовляв):

Ти не віриш, брате? — Заложімся!

І в а н.

Я кладу сто червоних!

С т е ф а н.

А я двісті!

В а с и л ь.

А я вам кожному удвоє тільки, як утрачу.
— Катре!

(Катря тручає всіх, що коло неї сидять, і біжить до
Василя)

Д р у ж б а.

Чудо! — А я не кажу, що чудо?

В а с и л ь.

Та хустка, Катре, що ти нею підвилась, по-
гана. Д'землі з нею, аби я її й на очі не
видів!

(Катря так робить)

А тепер ще чобітьми ту хустку погану!

(Катря слухає)

Д р у ж б а.

Чудо! — Йй-Богу, чудо!

І в а н.

Дружбо!

Д р у ж б а.

Я є!

І в а н.

Іди, клич мені зараз мою жінку!

С т е ф а н.

Тай мою!

(Дружба йде)

Тодір.

І я вже скажу, що чудо! — А й це що
межи вами? Чи лиш не заліжка?

Василь.

Заліжка, батечку, а то така: в кого з нас
трьох жінка послухняніца?

(Дружба входить)

Іван і Стефан.

А що?

Дружба.

Не хочуть іти.

Іван і Стефан.

Що кажуть?

Дружба.

Кажуть, що тоді прийдуть, коли їм схо-
четься, а не тоді, коли вам забагається. От
що!

Василь.

Катре! Біжи та прижени мені твої не-
послушні сестри зараз тут оперед себе! Що
то має таке бути?

(Катря біжить)

Дружба.

Чудо! Таке чудо, що і святий Николай
такого не вмалює!

Іван.

Це, справді, чудо!

Стефан.

Велике!

Г о д і р.

Незмірковане!

(Катря уводить Олену й Сеню)

В а с и л ь.

Тепер, навчи, Катре, твої сестри ледаці, як вони мають своїх мужів слухати та шанувати!

І в а н.

У мене вишанувала з кармана сто червоних.

С т е ф а н.

А в мене двісті!

С е н я.

А ти в-тристо дурень, на таке заложатись.

О л е н а.

А вашець у-штиристо!

К а т р я.

А ти за всі, твого мужа не слухати! Він один тобі пан! Він один тобі закон! Він тобі й тато, й мама, й брати, сестра, й дружина, бо ти йому одному присягала, а то до гробної дошки. Добре тобі з готового і зварити, і спекти, і зготовити, да хто про те старається? — Не муж? Добре тобі в побитій хаті та у прибраній світлиці гуляти, да хто на неї старається? — Не муж? Добре тобі в коралях та в намистах межи людьми красуватись та чести приймати, да зза кого оце? — Не зза мужа?

А хто гримається дорогами та чужинами, аби тобі всього добра придбати? — Не муж? Або хто тебе від усілякої зневаги, від усілякої пригоди та напасти заступає: не муж? Ноги йому мий та купіль пий твому добродіте-леві, твому старанникові, твому заступни-кові, що про твоє добро день і ніч журиться, без устанку клопочеться, аби тобі лиш добре було та аби твоя голова супокійна! Може ти стараєшся податком, або шарварком, або пого-ловщиною, або хлібом, або солею? — О! Сліди йому продувай та пером коло нього ходи, аби й пів мінути дорогого його припочивку не зба-вити! — Жінка без мужа, то солома без колосся!

В а с и л ь.

(Мече від себе гарапник)

Браво, Катре, браво, дружино моя люба! Таким мужем і я тобі буду, а ти мені такою жоною, й буде світ нашому милому триванню завидувати! Або хиба є де що кращого у світі, як де розумний муж і розумна жона про взаїмне добро посполу стараються й таким способом своє і своїй сем'ї щастя фундують, котре то щастя є найкраще цього світа, бо благословення Господне на нім полагає? У цьому життю, у цьому світі є нужди много, жури много, лиха много, де чоловік, обмахуючись та об'їдаючись, сто раз на день кривавим потом

обливається: чи ж не має він хоть у своїм халаші, хоть у своїй сем'ї хоть при своїй дружині того щасливого куточка мати, де би міг, неначе то зело згорене, на росі відволоднути? А з другого боку: чи сміє муж, або чи може він таке сумління мати, аби свою вірну дружину, що про його вигоду щиро старається, так занедбувати, як деякі мужі чинять? Хиба жінка вже невільниця вічна, аби муж по цілих ночах коршмами та кат-зна де сидів, а вона світа божого хиба тільки виділа, що в вікно? — а діждавшись, нарешті, чесної своєї голови з похмілля — ще його борбоси вислухала? — А відтак іще дивується, що бідна жінка збіснватіє! ... Як би так із чоловіком хто обходивсь, то не то що би збіснуватів, а таки би зовсім одурів! Навідвороть знов, як і жіночка лукава придасться, що чоловіка як та ржа залізо доїдає, то вчіться від мене, як коза м роги ви прав ля ю т ь!

(Усі плещуть у долоні)

заслона паде.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Федьковичева фразка (фарса, водевіль, жарт) «*Як козам роги виправляють*» — появилася друком у львівському місячнику «Правда» в 1872. р. і звідтіля вийшла окремою відбиткою. Написана вона для українського театру в Галичині й носить на собі всі сліди (прикмети й хиби) невибагливого тодішнього репертуару та не надто валикого смаку в тодішньої публіки (пор. вискази про театр у Львові стор. 17, 27). Відповідно до вимог тодішнього театру Федькович повкладав у «фразку» (малоумотивовані) співи, які одначе скидаються більш на якісь опереткові куплети, ніж на пісні, що подібуються скрізь ув українських п'єсах, почавши від Котляревського.

Про якенебудь порівняння з безсмертною комедією Шекспіра, із «Приборканою гострухою» (Федькович перекладає по-своєму: «Як пурявих уговкують») не може бути й мови, так Федькович повитісував по-своєму персонажі у своїй перерібці. «Вільна» перерібка вийшла — дуже вільна й досить простакувата, то й не диво, що свого часу викликала велике згіршення між читачами «Правди» на Наддніпрянщині . . .

Та все-таки вона цікава і для манери автора, і для нього самого, й досі можна її, трохи «обговтавши», ставити на аматорських сценах. Гарна в п'єсі, як усюди в Федьковича, мова (не — у співанках) — та цікава для нього на той час мішанина гуцульського говору з мовою наддніпрянських письменників.

Видання це прилалоджено зі збірного видання Федьковичевих писань (львівського), тільки ж скрізь нарічеві форми позамінювано літературними. У львівському виданню скрізь подібуються такі форми: з *мојов Катрусечков* [стор. 26], з *таков жонојов* [35], *на землі, на полі, людем* [27], *в очех* [31], *у дверех* [33], *в устіх* [36],

вашему, нашему [26], *виводя, прося, моля* [26], *виходя* [27] і т. д. Зроблено це вмисне, маючи на увазі чнтачів «Загальної Бібліотеки».

Нарешті, подаємо невеличкий слівничок гуцульських і мало вживаних слів, які зустрічаються у «фрашці».

Афтемні дні — навіки, пор. анафтема

Банно — жалко, сумно
борбоси — химери, примхи
борзий, борзо — швидкий, швидко

Варят — божевільний (поль.)
вблупити — облупити (не нагалошене «о» перейшло в «у»)

верета — рядно
вирмінка — Вірменка

відволондути — відпочити
відтак — опісля, пізніше
вогняниця — що до вогню скаче, злюка

в-одно — безнастанно
ворий — вороний (кінь), швидкий

вповісти — оповісти

Галайсвіта — в г. піти = піти гала світа, світ за очі

гача — штанка
годі — зза 'годі = завчасно, передчасно

голов — голова
гопадрала — нероба (що тільки скаче, нічого не робить)

горботка — шмат довгої матерії, якою оперізуються жінки й носять за спідницю

гризя — що гризеться, злюка

Газда, газдиня — хазяїн, хазяйка

гречний — чемний, до речі (к + речі)

Дерлюга — шкапа (все, що обдерте, нікчемне)

джус — тюхтій
діля — для

діськи — дійсно, справді

дрантогуз — пообдираний іззаду (побю, що дрантя летітиме з заду — лайка)

друк — парубок (у грубому розумінню)

дублений — вимочений у дубилі (зварена вільхова кора, в якій мочать сухоно)

Єднанка — перепросини, згода

Задвірря — задвірок, подвірря за хатою

заліжка — заклад
заміжний — багатий
зело — зілля
зрадитися — змовитися
Казюка — що казиться,
злюка
кавуш — ківш, скриня
(ром.)
кеп — примха
кириня — свинство, пона-
кидуване сміття
корити — дошкулювати
кочержаник — штовханець
кочергою
кружка — коло; на к. дів-
кою зробити = вмить
(раз обернувшись) зро-
бити дівкою
Леґінь — парубок (мад.)
лихолатник — обдертий,
з поганими латами
лудиння — вся гуцульська
одежа
любá — любов
Мамона — гроші, маєток
манта́ — сукняна накидка
матбути — мабудь [має (ть)
бути]
мургий — майже чорний
Навідвороть — навпаки
нажльогатися — напитися
най-ко його — нехай його
найпуций, гл. пустий
натина — лобода
невгодний — що не може

Оббамбурити — облупцю-
вати
опелінок — дитина (обпе-
лений)
опришок — розбійник
Пáзити — глядіти, стерег-
тися (ром.)
перепудити — перестра-
шити
підмінчя — щось підмі-
няне
піти — співати
побита (хата) — вкрита
ґонтами
поголовщина — подушне
полуденник — чорт
посад — покуття
потрьох — нутроці
просатарь — чоловік, що
запрошує гостей на ве-
сілля (хрестини, похорон)
претці, прецінь — адже
(поль.)
преч — геть (поль.)
прібка — спроба
продувати сліди — дуже
слухати
пруткий — запальний
пурявий — брикливий, не-
покірливий
пустий — поганий; з ступ:
найпуций
Рабдати — потурати (по-
рабському слухати)

радше 2 ст. від радо —
краще
рахманин — праведник
родичі — батьки
розривка — розвага
рубом голову вкрити —
впертись, роги дістати
ряди — наряд, упряж
Смутчий — чортів, пор.
смуток (чорт) її знає
собий — повільний, сивий
(віл)
суферяти — потурати, зно-
сити, терпіти (ром.)
Теленіти — дурно (мовчки)
сидіти, пор. ані телень!
тлум — товпа; на т. —
кого попало, всіх нараз
торанити — торочити
трепета — осика
тривок, тривання — життя
(ром.)
трунок — напитек
трус — землетрус
тусан — штовханець
Уговкувати — приборку-
вати
удатися з ким — годитися
усілякий — усякий
Файно — гарно (нім.)
фундувати — творити фун-
даменти, основу

Халаш — хата
ханьки — базіканил, губа
харки — харкотиння
Чалий — сіро-цеглястий
чир — саламаха, тирба
чуприндирь — що чуби мене
(дере)
Шанталавий — нечепур-
ний, обдертий
шарварок — дрібні гро-
мадські роботи (безплат-
ні)
швендятися — волочитися
шкрібатися — шкрябатися
шум — з шумом забути =
цілком з. (забув, гей за-
гуло)
Ярість — злість, лють.

* * *

З а с т а в н а — містечко в
північній Буковині
Д о р о ш і в ц і — село на
Дністром, недалеко За-
ставни
Д о б р и н і в ц і — село на
бесарабській грانیці
С а д а г у р а — жидівське
містечко на північ від
Чернівців, відоме з осідку
чудотворного рабіна

ВАСИЛЬ ВЕРНИВОЛЯ.

До тепер появилися отсі книжки:

- 1—6а. **Б. Ленкий**; Начерк історії української літератури (до нападів Татар) нове ілюстроване видання.
 7. **Ів. Левицький** Нечуй, Запорожці.
 8. **Ляфонтен**, Байки (з 4 образками).
 - 9—11. **Карпенко-Карий**, Суєта (зі вступом Б. Ленкого).
 - 12—14б. **Літературні характеристики укр. письменників**, І. Іван Франко (Поезія) нап. А. Крушельницький.
 - 15—16а. **С. Руданський**, Співомовки (зі вступ. Ленкого).
 17. **М. Вовчок**, Дев'ять братів і десята сестричка Галя.
 - 18—20. **Ахеліс**, Начерк соціології.
 21. **Д. Н. Мамін-Сибіряк**, Чутлива совість.
 - 22—23. **Ніцше**, Так мовив Заратустра. Часть I.
 - 24—25. **Ніцше**, Так мовив Заратустра. Часть II.
 - 26—27. **Юрій Кміт**, В затінку й на сонці.
 - 28—29а. **Збірник народніх пісень і дум**.
 - 30—33б. **Чайківський**, Всесв. Історія I. Стар. Історія з ілюстр.
 34. **Кіплінг**, От собі казочки (з двома ілюстр.).
 - 35—36. **Кіплінг**, От собі сторійки (з трома ілюстр.).
 37. **Верзон**, Новоженці комедія в двох діях.
 - 38—39. **Ніцше**, Так мовив Заратустра. Часть III.
 40. **Байки Езоп** (з чотирма ілюстраціями).
 - 41—43б. **В. Барвінський**, Скошений цвіт, повість.
 - 44—47. **Др. І. Раковський**, Психологія.
 48. **Андреев, Л.**, Три оповідання.
 - 49—50. **Карпенко-Карий**, Хазяїн, комедія.
 51. **Вовчок**, Сестра, Козачка, Чумак (оповідання).
 52. **Б. Верзон**, Понад сили (драма).
 - 53—56. **Чайківський**, Всесвітня історія II. (серед. віки).
 - 57—59. **Ніцше**, Так мовив Заратустра. Часть IV. (кінець).
 60. **Марко Вовчок**, Від себе не втечеш (оповідання).
 - 61—62. **Г. Ібсен**, Будівничий Сольнес, драма.
 - 63—64а. **Гоголь**, Тарас Бульба, повість з ілюстр.
 - 65а. **Руданський**, Цар-соловей, казка.
 66. **Молієр**, Лікар-Шуткар, жарт в 1 дії.
 67. **Котляревський**, Наталка Полтавка, укр. опера.
 - 68—72. **Чайківський**, Всесвітня Історія III (нововічна).
 - 73—74. **Николишин**, Розладде (драма).
 75. **Вовчок**, Кармелюк. Невільничка (оповідання).
 - 76—77. **Геновефа**, опов. (з образк.).
 78. **Куліш**, Оряся, Дівоче, серце. Січові гості.
 79. **Ольга Кобилянська**, Некультурна (новела).
 80. **Ольга Кобилянська**, Мелянхолійний валець.
 - 81—84. **Франс**, На білих скалах, повість.
-

620047

- 85—86. Л. Толстий, *Война і мир*, роман.
- 87—91а. О. Барвінок, *Воскресіння*, роман.
92. Яричевський, Книгиня Любов, драма.
93. Вовчок, Сон. Одарка, Чари, Леданиця.
- 94—98. Б. Лепкий, Начерк іст. україн. літер. Книжка II.
99. Вовчок, Інститутка.
- 100—103. В. Антонович, Коротка історія Козаччини.
104. Аверченко, Гуморески.
105. Барвінок, Русалка.
- 106—107. Богдан Лепкий, Літературні характеристики укр. письменників: П. М. Шашкевич. З ілюстр.
- 108—110б. Куліш, Чорна Рада (повість) з ілюстраціями та вступом і поясненнями Б. Лепкого.
111. Толстой, Полонений на Кавказі, правд. подія.
- 112—113. Вергазон, Вступ до метафізики.
114. Анатоль Франс, Комедія про чоловіка, що оженився з немовою, жарт у 2 актах.
- 115—120. Олександр Барвінський, Образки з громадянського і письменського розвитку Русинів, II. частина (з 12 портретами, 13 картинами).
- 121—123. Кобилницька О., Земля I, повість.
- 124—126. Кобилницька О., Земля II, повість.
- 127—128. Шов Б., Цезар і Клеопатра. Історія.
129. Вовчок М., Не до пари. Два сини й інші оповід.
- 130—134. Маковой, Заліссе, повість.
- 135—140. Кониський, У гостях добре, дома ліпше, повість.
- 141—142. Федькович, Довбуш, трагедія.
- 143—144. Федьковича, Оповідання.
- 145—146. Гринюк, Весняні вечери.
147. Федькович, Так вам треба, фарс.
148. Федькович, Як козам роги виправляють, фразка в 1 ді.
149. Шевченко Т., Музика, повість.
150. Кропивницький М., По ревізії, комедія у 1 ді.
151. Шевченко Т., Артист.
- 152—153. Карпенко-Карий, Бурлака, драма.
154. Бобикевич О., Настоящі, комедія у 1 ді.
- 155—156. Шевченко, Гайдамаки, поема.
157. Федькович, Люба—згуба, повість.

Дальші томики в друку

Кожний томик можна набути також в гарній картоновій оправі. Тоді коштує дорожче о 20—50 ц.
Гроші треба висилати наперед.

К. Г. РЕДЕР, тов. з обм. порукою в Ляйпцигу.

ЗАГАЛЬНА БІБЛІОТЕКА

ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

ЯК КОЗАМ РОГИ ВИПРАВЛЯЮТЬ

ФРАЗКА В 1 ВІДСЛОНІ,
 ВІЛЬНО ЗА ШЕКСПІРОВОЮ ДРАМОЮ
 „ЯК ПУРЯВИХ УГОВКУЮТЬ“

КИЇВ—ЛЯЙПЦИГ
 УКРАЇНСЬКА НАКЛАДНЯ

КОЛОМІЯ, ГАЛИЦЬКА НАКЛАДНЯ
 WINNIPEG MAN. UKRAINIAN PUBLISHING